

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

FREE TO CODE

Produs Intelectual 1

Raport de bune practice în codare pentru cursanții privați de libertate

Raport Sintetic

2018-1-RO01-KA204-049298

Asturia vzw

avaca
TECHNOLOGIES

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, ci reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta.

**FREE TO
CODE**

Improving Digital and Coding Skills for Inmates

2018-1-RO01-KA204-049298

_Intellectual Output 1

**BEST PRACTICES REPORT ON CODING FOR
DETAINED LEARNERS**

_Parteneri Free to Code

BeCode (Belgia)

European Digital Learning Network (Italia)

Asturia vzw (Belgia)

Aproximar, Cooperativa de Solidariedade Social

(Portugalia) Avaca Technologies Consulting,

Informatics AE (Grecia)

Penitenciarul Bucuresti-Jilava (România)

European Strategies Consulting (România)

_Design

Aproximar, CRL

Asturia vzw

avaca
TECHNOLOGIES

_Index

Introducere.....	5
1. Context.....	7
<i>1.1 Situația generală a activităților și tendințelor infracționale .....</i>	<i>10</i>
<i>1.2 Educația în penitenciare.....</i>	<i>12</i>
<i>1.3 Formare profesională în penitenciare .....</i>	<i>13</i>
<i>1.4 Formarea actuală pentru alfabetizarea digitală.....</i>	<i>15</i>
2.Sondaj Free to Code.....	18
<i>2.1 Nivelul de alfabetizare digitală.....</i>	<i>19</i>
<i>2.2 Planuri de viitor.....</i>	<i>20</i>
<i>2.3 Cum ar trebui livrat trainingul?.....</i>	<i>21</i>
Bibliografie	22
Anexa 1. Rezultatele învățării corespunzătoare diferitelor niveluri de competențe.....	25

_Introducere

La sfârșitul anului 2020, în penitenciarele din Europa se aflau peste un milion și jumătate de deținuți, atât persoane condamnate definitiv, cât și persoane arestate preventiv¹. Prin urmare, discutăm despre un număr considerabil de persoane.

Mulți dintre deținuți sunt pe cale să fie liberați în societate. Pentru a facilita această tranziție, serviciile educative și de reabilitare din penitenciarele europene încă trebuie să lucreze din greu pentru a putea fi în acord cu noile tendințe din domeniul educației adulților din Europa, care gravitează în jurul competențelor digitale și al inovării sociale.

Potrivit Comisiei Europene, DG EAC² (The Survey of Adult Skills EC-PIAAC), scopul educației adulților este de a sprijini creșterea economică și competitivitatea, a asigura o dezvoltare incluzivă și echitabilă, de a oferi beneficii socio-economice, dar și beneficii individuale, în termeni de dezvoltare personală și profesională, adaptabilitate, angajare și participare activă în societate.

Acesta este și scopul prezentului proiect. Prin **PROMOVARE EDUCAȚIEI ÎN CODARE A ADULȚILOR DIN EUROPA** proiectul încearcă să faciliteze accesul la oportunități egale și incluziune digitală pentru grupurile vulnerabile, cum sunt deținuții ce urmează a fi liberați.

Pentru a atinge acest obiectiv, proiectul a debutat cu o analiză aprofundată a contextului și a aspirațiilor deținuților din țările implicate în proiect. Următoarele activități au fost întreprinse pentru a descrie acest context:

¹ SPACE I, disponibil la: https://wp.unil.ch/space/files/2021/04/210329_Key_Findings_SPACE_I_2020.pdf

² Disponibil la: <https://www.oecd.org/skills/piaac/>

- 1. CADRU METODOLOGIC:** pentru a stabili un cadru comun de înțelegere pentru toți partenerii;
- 2. AUTO EVALUARE:** implicarea a cel puțin 20 de deținuți din cadrul grupului țintă din fiecare țară implicată (deținuți 18-60) și identificarea nevoilor acestora, a planurilor și aspirațiilor în ceea ce privește educația și digitalizarea;
- 3. RAPORTUL PRELIMINAR:** aceste rezultate sunt prezentate în cadrul rapoartelor de țară și contextualizate din punct de vedere social și economic.
- 4. ANALIZA COMPARATIVĂ ȘI ELABORAREA RAPORTULUI FINAL:** principalele rezultate colectate într-un document general privind atitudinile adulților încarcerați față de codare;
- 5. VALIDAREA ÎNVĂȚĂRII NON-FORMALE ȘI INFORMALE:** un acord comun între parteneri cu privire la recunoașterea rezultatelor învățării, în conformitate cu liniile directoare europene din 2015 pentru validarea învățării non-formale și informale pentru cursul care va fi dezvoltat.

1. Context

Conform EURES³, situația ocupării forței de muncă din **Belgia** poate fi descrisă ca asemănătoare cu forma unei lămâi, unde ocuparea forței de muncă este concentrată puternic în categoria vârstei mijlocii (25-54), în timp ce puțini tineri (care continuă de obicei educația pentru mai mult timp) și persoane în vârstă (care se pensionează frecvent anticipat) lucrează în economie. Studiile școlare pentru perioade îndelungate de timp reprezintă o evoluție pozitivă, deoarece cresc șansele obținerii unui loc de muncă, dar pensionarea anticipată a devenit prea scumpă pentru stat care în prezent ia măsuri pentru a descuraja populația să se pensioneze prin creșterea vârstelor la care aceștia se pot pensiona.

În ciuda faptului că tinerii studiază mai mult, șomajul în rândul acestora este foarte ridicat în Belgia: 20,1%, puțin mai mare decât media UE (18,7%). Tinerii din Belgia (8,8%) abandonează studiile fără a obține o calificare (fără certificat de absolvire a școlii secundare). Prin urmare, aceștia au mult mai puține șanse de a găsi un loc de muncă decât tinerii cu calificări secundare sau superioare.

În **Italia**, rata șomajului a crescut de la izbucnirea crizei financiare mondiale. O ușoară redresare a început în 2018, dar șomajul în rândul tinerilor rămâne destul de ridicat - 37,1%⁴. Inegalitățile regionale între nordul extrem de industrializat și dinamic și zonele rurale mai sărace din sud sunt încă mari, exacerbate și de o economie subterană considerabilă, care, după unele estimări, reprezintă până la 17% din PIB. Conform datelor înregistrate de ISTAT, Institutul Național de Statistică al Italiei, rata ocupării în martie 2019 a fost de 58,9%, în timp ce șomerii reprezentau 10,2% din populație⁵.

În **Grecia**, odată cu criza economică, concedierile și reducerea locurilor de muncă au afectat întreaga țară, iar rata șomajului a crescut dramatic în toată țara și s-a triplat din 2008 până în 2018⁶. În ultimul trimestru al anului 2018 rata șomajului a scăzut la 18%

³ Disponibil la: <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=2595&countryId=BE&acro=Imi&lang=en&regionId=BE0&nuts2Code=%20&nuts3Code=&regionName=National%20Level>

⁴ World Economic Outlook Database, disponibil la: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/April>

⁵ Disponibil la: <https://www.istat.it/it/dati-analisi-e-prodotti/visualizzazioni>

⁶ Disponibil la: <https://tradingeconomics.com/greece/indicators>

(decembrie 2018), comparativ cu 18,3% în lunile precedente. Rămâne la cel mai scăzut nivel din iulie 2011, întrucât numărul șomerilor a scăzut cu 1,9%, până la 852 mii, iar numărul persoanelor angajate a crescut cu 0,1%, până la 3,87 milioane. Șomajul este deosebit de ridicat în rândul tinerilor (48% în februarie 2017), iar majoritatea șomerilor au rămas fără un loc de muncă de un an sau mai mult (73% în trimestrul IV 2016)⁷.

În **România**, deși la începutul anilor 90 numărul populației active în România era de aproximativ 11 milioane de persoane, din cauza migrației masive și a natalității scăzute, numărul populației active în 2017 era de aproximativ 9.120.000 de persoane, dintre care doar 8.671.000 angajați. Cu toate acestea, numărul șomerilor scade de la aprox. 629.000 în 2014, la aproximativ 449.000 de persoane în 2017. În 2017, majoritatea persoanelor din România erau angajate - 73,7%, în timp ce doar 1% erau antreprenori sau liberi profesioniști - 17,1%⁸.

În ceea ce privește piața locurilor de muncă din **Portugalia**⁹, în 2018, au fost în jur de 5,2 milioane de persoane populație activă, cu o rată de 59,0%. Concentrându-ne pe ocuparea forței de muncă, în 2017 rata șomajului a fost de 8,9% (462,8 mii persoane), în scădere cu 7,3 puncte procentuale față de 2013 (a marcat cea mai mare valoare din 1998). Anul 2018 a rata șomajului a continuat să scadă (tendința care a început în 2014), o valoare mai mică putând fi regăsită doar în 2008 înainte de criză (7,6%). Din cele 4,8 milioane de persoane angajate în 2018, dacă sunt împărțite pe sectoare de activitate, în acel an, în jur de 285 mii de persoane lucrau în sectorul primar, aproximativ 1,2 milioane lucrau în sectorul secundar și restul de 3,4 milioane în sectorul terțiar.

Cele mai multe locuri de muncă din **Belgia**¹⁰ sunt în sectorul serviciilor. Sectorul principal cu cel mai mare număr de lucrători este sectorul terțiar, care reprezintă 43% din ocuparea salarizată, urmat de sectorul serviciilor cuaternare cu 38% și sectorul secundar (industrie și construcții) cu 18,5%. În sectorul cuaternar, sănătatea și asistența socială sunt de departe cele mai importante domenii (15,2% din totalul angajaților), urmate de educație, cu 10,3%. Lucrătorii din acest sector sunt preponderent cu calificări înalte, având o educație universitară. Cu 5,3%, construcțiile sunt cel mai mare angajator din sectorul secundar, industria alimentară și a băuturilor urmând cu mult în urmă, cu doar 2,3%.

⁷ Idem 6

⁸ Raport disponibil la: National Institute of Statistics: http://www.insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/romania_in_cifre_breviar_statistic_1.pdf

⁹ Date disponibile la: <https://www.ine.pt/xportal/xmain?>

[xpid=INE&xpgid=ine_indicadores&indOcorrCod=0005558&contexto=bd&selTab=tab2](https://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_indicadores&indOcorrCod=0005558&contexto=bd&selTab=tab2)

¹⁰ Idem 3

Italia¹¹ este în principal o țară industrială, sectorul secundar reprezentând 21,4% din PIB și angajând 26,1% din populația activă. Activitatea industrială a țării este concentrată în partea de nord a țării, inclusiv în orașe precum Torino, Milano și Veneția. O mare parte din industria italiană este compusă din întreprinderi familiale mici și mijlocii, majoritatea companiilor industriale italiene având mai puțin de 50 de angajați. Italia este cel mai mare exportator global de bunuri de lux (îmbrăcăminte, mașini etc.). Alte mari industrii italiene includ mașini de precizie, autovehicule, produse chimice, produse farmaceutice, articole electrice, modă și îmbrăcăminte.

Sectorul serviciilor constituie 66,3% din PIB-ul italian și angajează 70% din forța de muncă a țării. Turismul este una dintre industriile cu cea mai rapidă creștere și cea mai profitabilă din Italia, deoarece Italia este a cincea țară cea mai vizitată la nivel internațional și a treia cea mai vizitată din Europa. Se estimează că mai mult de jumătate din cele 5 milioane de companii din Italia sunt active în sectorul terțiar.

În **România**¹², exporturile și importurile de bunuri și servicii reprezintă 85% din PIB, în timp ce agricultura, silvicultura și pescuitul reprezintă 4% din PIB. Industria, inclusiv construcțiile acoperă 30% din PIB (dintre care unele se reflectă și în export/import). Majoritatea sectoarelor economice se extind în ceea ce privește numărul de angajați. TIC (tehnologia informațiilor) a fost în 2017 sectorul economiei cu cea mai mare creștere - 11,1% față de 2016. În același timp, rata locurilor de muncă vacante pentru sectorul IT și comunicare a crescut de la 0,73% în 2014 la 1,26% în 2017, ceea ce implică necesitatea ca noi populații să fie atrase de acest sector.

În ceea ce privește piața muncii în sectorul TIC din **Portugalia**¹³, o companie de consultanță în recrutare a elaborat un studiu de analiză a datelor bazat pe 4000 de interviuri aplicate la sfârșitul anului 2017 și în primele luni ale anului 2018. Au ajuns la concluzia că profesioniștii din domeniul TIC sunt tot mai căutați, ceea ce se traduce printr-o mai mare cerere pentru un număr din ce în ce mai mic de profesioniști: acest lucru se datorează nu numai fenomenului erei digitale, ci și unei „migrații a creierelor” cu care se confruntă Portugalia - profesioniștii sunt conștienți de valoarea lor și nu sunt doar în căutarea unor salarii mai bune, ci și a unor companii competitive ce oferă oportunități de progres în carieră (aspecte pe care le găsesc cu ușurință în alte țări).

¹¹ *Idem 5*

¹² *Idem 8*

¹³ *World Bank Report, 2017 – Portugal: <https://data.worldbank.org/country/PT>*

¹⁴ *Idem 6*

Unele dintre cele mai importante industrii pentru **Grecia**¹⁴ sunt industriile maritime, precum și sectorul turismului. Exportul de mărfuri a crescut, în timp ce importurile au scăzut, determinând îmbunătățirea deficitului comercial într-un ritm lent, dar constant.

1.1. Situația generală a activităților și tendințelor infracționale

Rata infracționalității în România¹⁵ a avut o evoluție sinuoasă în ultimii ani. Această rată urmează o tendință descendentă din 2014 până în 2017, de la 1.799 la 1.510 infracțiuni/100.000 de locuitori. Cu toate acestea, această tendință nu este constantă, deoarece se inversează în 2018, când rata criminalității a crescut la 1.555 infracțiuni/100.000 de locuitori. Motivele care stau la baza acestei realități ar putea fi complexe și ar putea fi legate de o nouă lege privind recursul compensatoriu care au accelerat liberările din penitenciar.

În ceea ce privește populația penitenciară, la 31.12.2018, în sistemul penitenciar românesc erau 20.792 deținuți, din care 19.844 bărbați și 948 femei¹⁶. Din totalul de 20.792, 813 au fost cazați în spații speciale (de exemplu, spital), 1.936 în arest preventiv, 7.313 în regim semi-deschis, 3.480 în regim deschis, 5.262 în regim închis, 1.352 în securitate maximă, 395 în centrele de detenție și 241 în centrele educaționale.

În ceea ce privește detențiunea pe viață, au existat 157 de cazuri. 883 cu o pedeapsă de peste 20 de ani, 1.200 cu o pedeapsă de 15 la 20 de ani, 2.043 pentru o pedeapsă de 10-15 ani, 5.200 pentru o perioadă de 5-10 ani, 6.749 pentru 2-5 ani,

1.531 pentru 1-2 ani, și 433 pentru o pedeapsă mai mică de un an. Tendința descendentă a populației penitenciare poate fi observată și în numărul fluxurilor: de la 40.008 deținuți în 2017 la 34.902 deținuți în 2018¹⁷.

Penitenciarele din Italia sunt clasificate fie drept Casa Circondariale (CC), fie ca Casa di Reclusione (CR). Penitenciarele CC găzduiesc deținuți în arest preventiv și cu sentințe scurte, în timp ce închisorile CR găzduiesc deținuți condamnați. Distincția devine estompată de faptul că unele închisori CC au secțiuni pentru deținuți condamnați și invers. Deținuții care și-au executat sentința cu închisoarea pot să rămână sub supraveghere sau pot fi internați într-o Casă di Lavoro (CL), fie în Colonia Penale (PC).

Închisorile italiene sunt în general foarte vechi și nu sunt în stare bună, cu condiții precare din cauza lipsei de finanțare. Aceste închisori vechi nu garantează un nivel de trai adecvat pentru deținuți, în ciuda diminuării recente a supra-aglomerării.

¹⁵ Date disponibile la: <http://statistici.insse.ro/shop/?page=tempo2&lang=ro&context=66>

¹⁶ Raport disponibil la: <http://anp.gov.ro/wp-content/uploads/2019/03/Raport-activitate-ANP-2018-1.pdf>

¹⁷ Idem 16

Numărul infracțiunilor raportate în Italia a scăzut în ultimii ani. După un vârf în 2012- 2013, cu aproape 2,9 milioane de infracțiuni, numărul faptelor penale a scăzut la 2,2 milioane în 2017/2018¹⁸.

În prezent, populația din penitenciarele din Italia este de 59.655 deținuți, dintre care 2,107 femei, 442 minori și 17,825 în arest preventiv. Un număr de 32,807 persoane au fost condamnate pentru infracțiuni contra proprietății¹⁹.

Capacitatea oficială a sistemului penitenciar din **Grecia** este de 9.935 deținuți. În prezent, populația penitenciară în total (inclusiv deținuții în arest preventivi) era de 10.580 la 01.03.2019: deținuții în arest preventiv (procent din populația penitenciară) 31,1%, deținuții femei 5,2%, deținuți tineri 1,5%, deținuți străini 52,9%²⁰.

Portugalia are în prezent 49 de unități penitenciare în toată țara, cu o capacitate maximă de 12.934 deținuți. La 15 decembrie 2018, populația era de 11.963 deținuți, cu un număr de 1000 de persoane sub capacitatea maximă. 94% bărbați și 6% femei, 84,7% portughezi, iar restul de 15,3% erau străini²¹. Trebuie remarcat faptul că 2018 a fost primul an, din 2012, în care închisorile portugheze nu au fost supra-aglomerate. În 2012, rata de încarcerare a fost de 130 de deținuți la 100.000 de locuitori, în 2014 a fost de 135 (cea mai mare rată înregistrată), iar în 2016 a fost de 134²².

Reflectând situația din întreaga Europa, grupurile infracționale **belgiene** se angajează adesea în activități infracționale diverse și nu se specializează într-o singură activitate. Acestea includ - printre alte infracțiuni - traficul de droguri, arme de foc, traficul de persoane și spălarea banilor.

Traficul de droguri este principala activitate a grupurilor infracționale din **Belgia**²³. Țara este unul dintre cei mai importanți producători și distribuitori de droguri sintetice (cum ar fi MDMA și amfetamine) și canabis din Europa, precum și de noi substanțe psihoactive (NPS). Plantațiile de canabis și laboratoarele de droguri sintetice sunt concentrate în principal la granița cu Țările de Jos, ocazional cu lanțuri comune de producție. Belgia este, de asemenea, unul dintre cele trei puncte principale de intrare pentru cocaină în Europa - alături de Spania și Olanda - și pare a fi cel mai traficat drog din țară.

¹⁸ Informații disponibile la: <https://www.statista.com/statistics/614282/total-number-of-criminal-acts-italy/>

¹⁹ Informații disponibile la: <https://www.istat.it/it/files/2019/12/Asi-2019.pdf>

²⁰ Informații disponibile la: <https://ministryofjustice.gr/English/>

²¹ Informații disponibile la: <https://www.prison-insider.com/en/countryprofile/portugal-2019>

²² Informații disponibile la: <https://www.prisonstudies.org/country/portugal>

²³ Informații disponibile la: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/2374/TD0416161ENN_1.PDF

1.2. Educația în penitenciare

Printre aspectele centrale ale educației adulților din penitenciare, se numără cel al reintegrării profesionale după perioada de detenție, deoarece cursurile de formare propuse în perioada de detenție trebuie să poată contribui la reintegrarea în societate. Profesorii și formatorii care lucrează în penitenciare se confruntă cu un context educațional și de formare care este uneori considerat a fi deconectat de sistemul național de educație și, prin urmare, o mare provocare pentru educatorii implicați.

În Italia, toate penitenciarele oferă școlarizare și formare profesională. Un număr de 17.096 deținuți (inclusiv 8.507 străini²⁴) au participat la un tip de școlarizare sau formare în cursul anului 2015, spre exemplu. Există o rată de succes de 41,5% pentru cursurile desfășurate. Un număr de 1.930 de deținuți au urmeat unul dintre cele 170 de cursuri de formare profesională²⁵, inclusiv gătit, grădinarit, tehnologia informației, inginerie electrică și frumusețe.

Educația în penitenciar a fost introdusă pentru prima dată în scopul creșterii nivelului de alfabetizare în rândul deținuților. Astăzi, se pare că își păstrează același scop. Dacă în 1958, la momentul înființării Școlilor Penitenciare, erau aproape exclusiv persoanele cu cetățenie italiană care trebuiau să învețe să citească și să scrie (așa cum se indică într-un act ministerial din 1981), astăzi cursurile de alfabetizare se adresează în mare parte deținuților străini. Școala este, de asemenea, un instrument de educație socială și emancipare. Constituția stabilește principii importante în domeniul educației și, în special, articolul 34 recunoaște educația ca un drept fundamental.

În Grecia, Second Chance Schools²⁶ oferă educație echivalentă cu educația formală a școlii secundare. Second Chance Schools (SCS) din penitenciarele grecești au fost înființate în 2004, având ca scop combaterea excluziunii sociale a deținuților. SCS îi ajută pe deținuți să aibă acces la educație prin cursurile predate în detenție. Second Chance Schools este o școală publică gratuită și inovatoare de educație pentru adulți, cu o durată totală de studiu de aproximativ 2 ani academici. Deținuții cu vârsta de peste 18 ani care nu au absolvit învățământul

²⁴ Date disponibile la: [https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_14_1.page?](https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_14_1.page?facetNode_1=0_2&facetNode_2=0_2_6_5&contentId=SST1198166&previousPage=mg_1_14)

[facetNode_1=0_2&facetNode_2=0_2_6_5&contentId=SST1198166&previousPage=mg_1_14](https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_14_1.page?facetNode_1=0_2&facetNode_2=0_2_6_5&contentId=SST1198166&previousPage=mg_1_14)

²⁵ Informații disponibile la: [https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_14_1.page?](https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_14_1.page?facetNode_1=0_2&facetNode_2=0_2_6_5&contentId=SST1183657&previousPage=mg_1_14)

[facetNode_1=0_2&facetNode_2=0_2_6_5&contentId=SST1183657&previousPage=mg_1_14](https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_14_1.page?facetNode_1=0_2&facetNode_2=0_2_6_5&contentId=SST1183657&previousPage=mg_1_14)

²⁶ Informații disponibile la: <https://www.inedivim.gr/en/programmes-actions/second-chance-schools>

obligatoriu de 9 ani, au o a doua șansă să îl finalizeze și li se va oferi o calificare echivalentă cu diploma de liceu. Scopurile SCS se concentrează pe combaterea excluziunii sociale, îmbunătățirea capacității de angajare și participarea activă a deținuților în procesul economic, social și politic, precum și creșterea dezvoltării, ocupării forței de muncă și coeziunii sociale.

Programul săptămânal constă în 25 de ore de predare, iar cursurile se desfășoară dimineața, de luni până vineri. Este foarte important să menționăm că alfabetizarea digitală face parte din cursul educațional al SCS. Cursurile predate sunt: Limba greacă, Matematică, Limba engleză, Tehnologia informației, Educație socială, Educație pentru mediu, Științe naturale, Educație culturală și orientare (îndrumare și consultare privind ocuparea forței de muncă și probleme de dezvoltare a carierei).

Un accent deosebit se pune pe dobândirea și dezvoltarea abilităților de bază, competențelor și cunoștințelor generale, **utilizarea noilor tehnologii**²⁸, învățarea unei limbi străine, consiliere și orientare profesională, pentru a îmbunătăți în mod semnificativ accesul deținuților pe piața muncii.

Există 63 de Second Chance Schools (SCS) în toate cele 13 regiuni ale Greciei.

1.3. Formare profesională în penitenciare

Cursurile de formare profesională pentru persoanele private de libertate se adresează tuturor categoriilor de deținuți care au nevoie de sprijin pentru integrarea pe piața muncii. Cursuri de croitorie, muncitor comercial, tâmplar, bucătar, ospătar, curs de operator, validarea și prelucrarea datelor sunt doar câteva dintre cursurile organizate în sistemele penitenciare din Europa.

Un procent semnificativ din populația penitenciară este alcătuită din deținuți ale căror cunoștințe se încadrează în limitele inferioare, care au un grad scăzut de înțelegere și prezintă un interes redus pentru activitățile școlare. Conform acestor considerații, este foarte important să fie luate măsuri care facilitează integrarea deținuților pe piața muncii, chiar dacă există foarte multe dificultăți personale.

²⁷ Idem 26

²⁸ Informații disponibile la: <https://eaea.org/our-work/projects3/lse-database-good-practice-public-second-chance-schools-public-adult-education-school/>

În penitenciarele din **Belgia**²⁹, deținuților li se permite cel puțin o oră și, uneori, mai mult timp de curte. Curțile sunt compuse dintr-o curte înconjurată de ziduri înalte (și, uneori, cu o plasă de prevenire a evadării). Participarea la o activitate (cursuri, instruire, muncă) înlocuiește accesul în curte.

Activitățile sunt organizate de asociații externe și depind de permisiunea fiecărei unități corecționale. Ofertele sunt limitate. Activitățile oferite de penitenciare pot fi grupate în diferite categorii:

- Cultură și sport (artă, cinema, scris, citit, muzică, grădinărit, sport individual și de grup, teatru).
- Training și învățare (formare profesională și generală, informare și orientare, IT, limbi străine, permis de conducere, prim ajutor).
- Post-liberare (asistență cu un proiect profesional, sesiune de informare, platformă de reintegrare).
- Psihosocial (activități atât pentru copii, cât și pentru părinți, grup pentru liberarea condiționată, linii telefonice verzi, vizitatori voluntari, sprijin psihologic, follow-up social).
- Sănătate (activități de grup, tratament pentru dependență, sesiuni de informare, prevenire).

Nu există un număr clar de deținuți care participă la aceste activități. În practică, numărul ar trebui să fie aleatoriu și să depindă de o multitudine de factori (numărul de agenți prezenți, vizite, curte etc.)³⁰. Deținuților cu sancțiuni disciplinare li se interzice adesea participarea la activități.

În **Portugalia**, Protocol Center for Vocational Training for the Justice Sector³¹ este o instituție de stat care promovează activități de formare pentru tineri și adulți în vederea reintegrării lor în societate. Are 3 axe de formare și una dintre ele, numită „Formare pentru incluziune”, este destinată grupurilor țintă specifice: șomeri de lungă durată, imigranți, persoane cu dizabilități, deținuți și foști deținuți. Cursanții primesc certificare pentru modulele (pe care le finalizează cu succes) care fac parte din planul de învățământ.

²⁹ Informații disponibile la: https://www.academia.edu/2184789/EXCHANGE_OF_METHODOLOGIES_IN_EDUCATION_OF_DETAINÉES_STUDY_ON_CORRECTIONAL_COMPUTER_EDUCATION_COURSES_IN_BELGIUM_THE_PAST_THE_PRESENT_AND_THE_FUTURE

³⁰ Idem 28

³¹ Pentru mai multe informații, vizitați site-ul: <https://www.corrections.direct/how-it-works>

Conform Raportului de activitate din 2018 al Prison Insider Portugal³², există 24 de activități educaționale/profesionale în care 4.828 deținuți și-au finalizat studiile sau programele de formare profesională în 2017 (respectiv 3.782 și 1.046) și 5.623 deținuți (3.870 în învățământ și 1.753 în formare profesională) au fost înscriși la cursuri de formare în 31.12.2017.

1.4. Formarea actuală pentru alfabetizarea digitală

În **România**, programele de formare pentru alfabetizare digitală au ca scop reunirea dimensiunii descriptiv-informative cu cea normativă, interogativă-reflexivă și valorificatoare, precum și cea practică care vizează formarea competențelor generale, a competențelor specifice și, nu în ultimul rând, formarea/dezvoltarea unor atitudini și valori care susțin adaptarea și integrarea persoanei private de libertate în timpul detenției și post-detenție, cu accent pe facilitarea incluziunii sociale. Aceste cursuri sunt destinate persoanelor private de libertate care au studii superioare, nu au cursuri anterioare, stăpânesc bine limba română și mai au cel puțin 3 luni până la liberare. Principalele activități vizează dobândirea și dezvoltarea abilităților digitale în utilizarea pachetului software Microsoft, îmbogățirea nivelului de informații pentru a facilita inserția deținuților pe piața muncii prin dobândirea de noi competențe. Deoarece acest curs se realizează cu personalul penitenciarului, nu există posibilitatea de a certifica aceste competențe digitale printr-un document certificat de Ministerul Educației.

Cu toate acestea, până în 2017, sistemul penitenciar a beneficiat de un program de instruire IT în care ambele categorii - deținuți și personal - au urmat cursuri de IT. TIC training in the Romanian prison system on European standards³³ a fost un program despre promovarea incluziunii sociale cu obiective specifice:

- Să ofere pregătire profesională în TIC (ECDL START / Equal Skills) pentru 2000 de deținuți cu vârste cuprinse între 16 și 45 de ani din penitenciare, pentru a-și îmbunătăți accesul pe piața muncii după liberare.
- Să ofere pregătire profesională în TIC pentru 1600 de angajați din penitenciare, cu vârsta cuprinsă între 25-54 de ani, pentru a-și îmbunătăți competențele în cadrul atribuțiilor și activităților profesionale cu deținuții.

³² Disponibil la: https://www.prison-insider.com/files/2e5c708f/fp_en_portugal_04.pdf

³³ Disponibil la: <http://anp.gov.ro/wp-content/uploads/2018/04/Proiect-Preg%C4%83tire-TIC-la-standarde-europene-%C3%AEn-sistemul-penitenciar-rom%C3%A2nesc.pdf>

- Dezvoltarea unui sistem dinamic cu 16 săli de clasă mobile, active la scală națională într-o perioadă de 30 de luni, pentru a forma grupul țintă.
- Dezvoltarea unei rețele naționale de 100 de formatori profesioniști în domeniul TIC, pentru a îmbunătăți procesul de instruire în cadrul unităților penitenciare.

Formarea pentru alfabetizarea digitală în Belgia. Inselecția difitala în partea flamandă a Belgiei, depinde semnificativ de modalitățile de finanțare a educației adulților. În conformitate cu noua legislație a Parlamentului flamand, în 2018, finanțarea instituțională a centrelor de educație a adulților (CAE) și a centrelor de educație de bază pentru adulți (CABE) este în curs de reformă. Anterior, centrele de educație pentru adulți aveau puține stimulente pentru a include grupurile vulnerabile, cum ar fi deținuții. Cu toate acestea, conform noului decret, resurse suplimentare sunt alocate centrelor de baza pentru participare grupurilor țintă vulnerabile, inclusiv a celor fără certificat de învățământ secundar, a persoanelor în căutarea unui loc de muncă și a deținuților. De asemenea, centrele vor primi un „bonus de calificare” atunci când participanții finalizează cu succes programul și își obțin certificatul. Bonusul de calificare este destinat să stimuleze centrele să ofere îndrumări adaptate studenților pentru a-i ajuta să își finalizeze cursul, precum și să acorde studenților beneficii pe baza competențelor dobândite anterior. Guvernul se așteaptă ca aceste reforme să îmbunătățească direcționarea resurselor de învățare a adulților către grupuri mai vulnerabile³⁴.

Formare în alfabetizarea digitală în penitenciarele din **Grecia** are loc prin lecțiile oferite în Second Chance Schools. Un studiu recent care se concentrează pe alfabetizarea IT este util pentru o mai bună înțelegere a problemelor educaționale în Second Chance Schools³⁵.

Obiectivul studiului a fost de a investiga atitudinile deținuților care frecventează Second Chance School în ceea ce privește utilizarea computerului. Cercetarea a avut loc în februarie 2014. Treizeci și opt de studenți deținuți, din diferite țări, cu vârste cuprinse între 21 și 45 de ani, care erau înscriși în anii 1 și 2 ai Second Chance School au fost subiecții studiului. Rezultatele de cercetare au demonstrat că respondenții erau foarte entuziași în privința învățării despre computere, dar majoritatea erau anxioși că vor putea șterge accidental cantități mari de date. Conform rezultatelor, elevii consideră computerele esențiale în educație și la locul de muncă și, de asemenea, consideră că sunt capabili să dobândească abilități relevante. De asemenea, participanții recunosc că utilizarea tehnologiei în procesul educațional este un factor foarte important în procesul învățării de succes, deoarece le permite elevilor să învețe mai mult, în mai puțin timp. În plus, aceștia consideră că tehnologia le permite studenților să-și monitorizeze propriul proces de învățare și le oferă, de asemenea, acces prin simpla apăsare a unui buton la o cantitate mare de informații.

³⁴ Idem 29

³⁵ Informații disponibile la: https://www.researchgate.net/publication/220374667_Exploring_Adult_Digital_Literacy_Using_Learners'_and_Educators'_Perceptions_and_Experience_s_The_Case_of_the_Second_Chance_Schools_in_Greece

Rezultatul final al cercetării a dezvăluit o anxietate crescută cu privire la computere, probabil deoarece studenții deținuți au acces limitat la acestea. Acest aspect ar putea fi un obstacol în procesul de învățare din cauza reticenței în a utiliza un computer în spațiul carceral.

Potrivit altor sondaje care utilizează același chestionar, rezultatele au fost similare. Un sondaj comparativ în rândul studenților care nu sunt deținuți a demonstrat un stres scăzut cu privire la folosirea computerelor³⁶.

În concluzie, cercetătorii consideră că posibila anxietate crescută cu privire la computere se datorează faptului că studenții încarcerați au acces limitat la computer – doar în timpul funcționării școlii, timp de câteva ore pe zi. Prin urmare, ei nu pot stăpâni utilizarea computerelor și a tehnologiei din cauza cadrului strict de funcționare a penitenciarului.

În 2014, în **Portugalia**, ca urmare a încurajării Ministerului Justiției pentru proiecte inovatoare, DGRSP (Directia de penitenciare și probațiune) împreună cu o entitate din sectorul terțiar și din sectorul privat au dezvoltat un proiect pilot (între 2015 și 2016) numit EPRIS³⁷ cu scopul de a studia posibilitatea de e-learning ca instrument pedagogic pentru promovarea incluziunii digitale. Principalul grup țintă au fost deținuții femeii dintr-un penitenciar portughez și a luat în considerare nu numai problemele legate de egalitatea de gen ale femeilor aflate în detenție, ci și viitoarea lor reintegrare socială, în așteptarea dificultăților viitoare asociate acestui proces. Acest proiect a dezvoltat un curs de formare cu o durată de 216 ore pe o perioadă de 12 luni, iar cursanții au fost aleși de către tehnicienii instituției de solidaritate socială care și-au construit conținuturile educative direct cu deținuții. Deținuții au avut câteva condiții prealabile: disponibilitate și interes pentru participarea; cunoștințe minime de calculator (din perspectiva utilizatorului); clasa a șasea (școlarizare minimă); timp de detenție mai mare decât cel necesar pentru implementarea primei faze a proiectului. Au fost utilizate două chestionare pentru evaluarea competențelor, unul în faza inițială și celălalt în faza finală a instruirii. Analiza datelor a arătat că deținuții consideră că experiența de formare în e-learning le-a dat încrederea că încă mai au capacitatea de a dezvolta noi competențe, cu impact asupra perspectivelor legate de o inserție viitoare pe piața muncii.

³⁶ *Idem* 33

³⁷ Informații disponibile la: https://www.researchgate.net/publication/263522432_Teachers'_role_in_curriculum_design_in_Portuguese_schools

2. Sondaj Free to Code

Ținând cont de contextul instituțional prezentat mai sus, scopul chestionarului Free to Code a fost de a identifica abilitățile IT ale deținuților, de a identifica nivelul lor educațional TIC, de a înțelege cât de familiarizați sunt cu codarea și, de asemenea, de a investiga interesul pentru a participa la un program de învățare al codării. Sondajul le-a oferit participanților și posibilitatea de a afla despre obiectivele proiectului și de a le stimula curiozitatea pentru implicarea viitoare.

Acest raport se bazează pe sondajele realizate de partenerii din Grecia, Belgia, România și Italia.

Sondajul a fost realizat în aprilie 2019 în șase penitenciare: unul în Portugalia, unul în Grecia – penitenciar pentru deținuții dependenți de droguri numit KATK, unul în Italia, unul în România - Penitenciarul Jilava și 3 în Belgia Merksplas, Turnhout și Wortel. Un total de 148 de chestionare au fost aplicate unui număr de 123 **deținuți bărbați** și 25 de **foști deținuți** - 36 de chestionare în Belgia, 39 în România, 20 în Grecia, 28 în Portugalia și 25 în Italia.

Autoritățile corecționale din fiecare cele 6 penitenciare și-au dat acordul aplicării chestionarului Free to Code. A fost foarte important să ne asigurăm că cercetarea noastră respectă anonimitatea deținuților și exclude posibilitatea de a colecta orice informații personale de la respondenți. De asemenea, ne-am asigurat că cercetarea respectă cerințele etice, iar deținuții vor participa la cercetare voluntar.

De asemenea, trebuie remarcat că întrebările originale în engleză ale chestionarului au fost traduse în română, greacă, italiană, portugheză și franceză.

Vârstele deținuților care au participat la sondaj au fost în mare parte între 35 - 44 (52) și 25-34 (46) ani. Șapte participanți au avut între 18-24, 29 între 45-54 și 6 între 55-64 de ani.

După statutul lor educațional, subiecții au fost împărțiți în - absolvenți de liceu (59), absolvenți de școala elementară (49), școala gimnazială (13), 14 participanți au părăsit abandonat școala, 9 participanți au obținut o diplomă de licență la universitate, un participant cu o diplomă de master și unul cu o diplomă de doctorat.

2.1. Nivelul de alfabetizare digitală

Majoritatea participanților au declarat că nivelul lor de alfabetizare digitală este - utilizator de bază - 64 (accesarea informațiilor online, e-mail și partajarea fișierelor). Treizeci și trei dintre respondenți și-au evaluat abilitățile ca începători. Patruzeci și șase dintre ei și-au estimat abilitățile ca fiind un utilizator independent sau competent.

După cum se poate observa, majoritatea participanților sunt plasați în partea inferioară a competențelor și abilităților în ceea ce privește alfabetizarea digitală. Cu toate acestea, există și un număr semnificativ de persoane cu un nivel mai avansat de competențe.

Majoritatea participanților nu aveau cunoștințe anterioare sau experiență în codare - 81.

Cei puțini care au o experiență anterioară în codare menționează - JAVA, Magic Rip, Versa, Dual work, ECDL, C ++, COBOL, MS-DOS și IOSI - instalarea și operarea sistemelor informatice.

2.2. Planuri de viitor

În ceea ce privește domeniul în care ar dori să lucreze după liberare, majoritatea participanților au menționat construcțiile ca domeniul lor preferat (22), precum și vânzările (9). Ceilalți au menționat dezvoltarea de software și IT (7), birou și asistență administrativă (8), turism (5), sectorul public (5) finanțe (7), artă și divertisment (6), transport (3), educație (2) și organizare civilă (1). Alte domenii au fost menționate numai o dată.

La întrebarea dacă ar dori formarea în codare, marea majoritate a acestora (91) au declarat că ar dori să beneficieze de acest tip de formare. Cei mai mulți dintre ei ar dori să îmbunătățească abilitățile digitale de bază (72), codul din spatele programului de computer pe care îl folosim în viața de zi cu zi (57), să învețe programarea de bază a computerului (57) sau cum să scrie un program simplu (41). Treizeci și nouă dintre aceștia au menționat abilitățile transversale de calcul și conexe ca obiectiv.

Principalele motive pentru dezvoltarea acestor abilități sunt: să învețe despre ceea ce poate face tehnologia (42), să dezvolte creativitatea, să-și mențină abilitățile cognitive și să-și lărgască interesele (27) și, de asemenea, să-i ajute 'să facă diferența în lume' (24).

Șaizeci și cinci dintre ei s-ar imagina ca folosind abilități digitale după liberare. Cu toate acestea, un număr important dintre aceștia au menționat că nu știu dacă vor folosi aceste abilități după liberare (32).

Cei care se consideră că vor folosi aceste abilități iau în considerare următoarele domenii economice: tehnician IT, programator, operator, vânzări auto și imobile, construcții.

2.3. Cum ar trebui livrat trainingul?

Alle deelnemers uit Roemenië en Griekenland verklaarden voornemens te zijn een training in digitale geletterdheid te volgen. In het Belgische geval gaf de helft van hen aan geen interesse te hebben in het volgen van een klassieke Toți participanții din România și Grecia și-au exprimat intenția de a iniția o formare clasică în domeniul alfabetizării digitale. În cazul Belgiei, jumătate dintre ei au declarat că nu sunt interesați să urmeze un curs de formare clasic. Majoritatea preferă instrumente de autoevaluare (33), teste (28) sau jocuri și simulare (35).

Cei mai mulți dintre participanți ar dori să învețe cu un mentor (55), o combinație de metode și locuri (27), lucru în echipă (22) sau să învețe singuri folosind tutoriale (15).

Se pare că formarea interactivă unu la unu sau în grupuri mici este preferată de către majoritatea participanților.

În concluzie, am putea deduce că în mod ideal ar trebui pregătite două tipuri de instruire digitală: unul pentru nivelul de bază și unul pentru nivelul mai avansat. Cu toate acestea, instruirea pentru ambele niveluri ar trebui să fie foarte practică, interactivă și legată de planurile de reintegrare pe piața muncii ale participanților (de exemplu, vânzări, programare de bază, operator etc.).

Pe baza acestor constatări, rezultatele învățării care par a fi relevante pentru contextul economic și așteptările deținutului pot fi împărțite în patru niveluri principale:

- **Nivelul 0 - de bază - va fi o condiție prealabilă pentru a intra în program**
- **Nivelul 1 - va fi dezvoltat de proiect (HTML și CSS)**
- **Nivelul 2 și 3 - va funcționa ca o recomandare pentru dezvoltarea viitoare, fie în interiorul, fie în afara închisorii.**

Aceste rezultate ale învățării sunt definite în conformitate cu Ghidul european din 2015 în ceea ce privește cunoștințele, abilitățile și competențele profesionale.

Anexa 1 a acestui raport prezintă aceste rezultate ale învățării în detaliu.

_Bibliografie

Anuário Estatístico de Portugal, INE (2017), Available at: https://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_indicadores&indOcorrCod=0005558&contexto=bd&selTab=tab2

EURES, Labor market information Belgium, Available at: <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=2595&countryId=BE&acro=lmi&lang=en&regionId=BE0&nuts2Code=%20&nuts3Code=&regionName=National%20Level>

European Association for the Education of Adults, Good practice: Public Second chance schools (Public Adult Education School), Available at: <https://eaea.org/our-work/projects3/lse-database-good-practice-public-second-chance-schools-public-adult-education-school/>

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2016), EU Drug Markets Report: Strategic Overview, EMCDDA–Europol Joint publications, Publications Office of the European Union, Luxembourg, Available at: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/2374/TD0416161ENN_1.PDF

Hurkmans, G. (2012). Exchange Of Methodologies In Education Of Detainees – Study On Correctional Computer Education Courses - In Belgium - The Past, The Present And The Future. ICERI2012 Proceedings, Available at: https://www.academia.edu/2184789/EXCHANGE_OF_METHODOLOGIES_IN_EDUCATION_OF_DETAINees_STUDY_ON_CORRECTIONAL_COMPUTER_EDUCATION_COURSES_IN_BELGIUM_THE_PAST_THE_PRESENT_AND_THE_FUTURE

Instituto Nazionale de Statistica, Dati analisi e prodotti, Available at: <https://www.istat.it/it/dati-analisi-e-prodotti/visualizzazioni>

Instituto Nazionale di Statistica (2019) Annuario Statistico Italiano, Available at: <https://www.istat.it/it/files/2019/12/Asi-2019.pdf>

International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, Available at: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/April>

Jimoyiannis, A., Gravani, M. (2011). Exploring Adult Digital Literacy Using Learners' and Educators' Perceptions and Experiences: The Case of the Second Chance Schools in Greece. *Educational Technology & Society*, 14:217-227. Available at: https://www.researchgate.net/publication/220374667_Exploring_Adult_Digital_Literacy_Using_Learners'_and_Educators'_Perceptions_and_Experiences_The_Case_of_the_Second_Chance_Schools_in_Greece/citation/download

Ministry of Justice, Greece <https://ministryofjustice.gr/English/>

Ministry of Justice, Italy https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_14_1.page?facetNode_1=0_2&facetNode_2=0_2_6_5&contentId=SST1198166&previousPage=mg_1_14

Ministry of Justice, Italy https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_14_1.page?facetNode_1=0_2&facetNode_2=0_2_6_5&contentId=SST1198166&previousPage=mg_1_14

Mouraz, A., Leite, C., Fernandes, P., (2013), Teachers' role in curriculum design in Portuguese schools. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, Available at: https://www.researchgate.net/publication/263522432_Teachers'_role_in_curriculum_design_in_Portuguese_schools/citation/download

National Administration of Penitentiaries Romania, (2018) Activity Report, Available at: <http://anp.gov.ro/wp-content/uploads/2019/03/Raport-activitate-ANP-2018-1.pdf>

National Institute of Statistics (2018) România în cifre, Available at: https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/romania_in_cifre_breviar_statistic_1.pdf

National Institute of Statistics, Romania Crime Report, Available at: <http://statistici.insse.ro/shop/?page=tempo2&lang=ro&context=66>

OECD Skills Survey, Available at: <https://www.oecd.org/skills/piaac/>

Prison Insider, Portugal, 2018 Available at: https://www.prison-insider.com/files/2e5c708f/fp_en_portugal_04.pdf

Prison Insider, Portugal, 2019 Available at: <https://www.prison-insider.com/en/countryprofile/portugal-2019>

Project FSE/POSDRU/96/6.2/S/60031, Pregătire TIC la standarde europene în sistemul penitenciar românesc, Available at: <http://anp.gov.ro/wp-content/uploads/2018/04/Proiect-Preg%C4%83tire-TIC-la-standarde-europene-%C3%AEn-sistemul-penitenciar-rom%C3%A2nesc.pdf>

SPACE I Statistics. Available at : https://wp.unil.ch/space/files/2021/04/210329_Key_Findings_SPACE_I_2020.pdf

Statista (2020), Italy, Available at: <https://www.statista.com/statistics/614282/total-number-of-criminal-acts-italy/>

The Global Prison and Probation Directory, Corrections Direct, Available at: <https://www.corrections.direct/how-it-works>

Trading Economics, Economic Indicators Greece, Available at: <https://tradingeconomics.com/greece/indicators>

World Bank Report (2017) Portugal, Available at: <https://data.worldbank.org/country/PT>

Youth and Lifelong Learning Foundation, Second Chance Schools, Available at: <https://www.inedivim.gr/en/programmes-actions/second-chance-schools>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

FREE TO CODE

Improving Digital and Coding Skills for Inmates

Asturia vzw

avaca
TECHNOLOGIES

